

การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเพื่อการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ และระบบเตือนภัยล่วงหน้า จาก
พลวัตเชิงโครงสร้างและปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลต่อการตกรอกของนักศึกษาอุดมศึกษา
Synthesizing a Framework for Empathetic Communication and Early Warning
Systems Based on Structural Dynamics and Psychological Factors Affecting
Higher Education Dropout

อรดล แก้วประเสริฐ ^{1*} พิชญ์พัชร์ ไวยโชติ ² จิรมน สังข์ชัย ³ และ เบญจพร วุฒิพันธุ์ ⁴

Oradol Kaewprasert, Ph.D. ^{1*} Pitchpatu Waiyachote, Ph.D. ² Jiramon Sangchai ³

Benjabhorn Wuthipand, Ph.D. ⁴

บทคัดย่อ

การตกรอกของนักศึกษาเป็นความท้าทายวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อระดับบุคคลและโครงสร้างทุนมนุษย์ในระดับมหภาค บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์การตกรอก โดยมุ่งเน้นการบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจสังคม จิตวิทยา และนวัตกรรมสื่อสาร

ผลจากการสังเคราะห์วรรณกรรมพบว่า การตกรอกไม่ได้เกิดจากปัจจัยด้านวิชาการเพียงประการเดียว แต่เป็นผลลัพธ์จากพลวัตระหว่างทุนทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศรอบตัวบุคคล (Ecological Systems) ที่สร้างสภาวะความเปราะบางทางจิตใจ (Psychological Vulnerability) โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่ขาดการบูรณาการทางสังคม และวิชาการตามแนวคิดของ Tinto (Tinto, 2012)

นอกจากนี้ บทความยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของปัจจัยปกป้อง (Protective Factors) เช่น ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ตลอดจนบทบาทของบรรยากาศการสื่อสารแบบสนับสนุน และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ข้อเสนอจากการสังเคราะห์นี้ นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

¹ Assistant Professor, School of Communication Ars, University of the Thai Chamber of Commerce

² อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

² Lecturer, School of Communication Ars, University of the Thai Chamber of Commerce

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

³ Assistant Professor, School of Communication Ars, University of the Thai Chamber of Commerce

⁴ อาจารย์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

⁴ Lecturer, School of Communication Ars, University of the Thai Chamber of Commerce

* ผู้รับผิดชอบบทความ e-mail : oradol_kae@utcc.ac.th

สร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) และกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุกและการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจเพื่อลดอัตราการตกรอกและส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การตกรอกของนักศึกษาอุดมศึกษา พลวัตเชิงโครงสร้าง ปัจจัยทางจิตวิทยา การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ ระบบเตือนภัยล่วงหน้า

Abstract

Student attrition represents a critical challenge that impacts both individual trajectories and the sustainable structure of human capital at a macro level. This article aims to synthesize existing literature and theoretical frameworks related to the phenomenon of student dropout, with a specific focus on integrating socio-economic dimensions, psychological factors, and communication innovations.

The literature synthesis reveals that student attrition is not solely a product of academic factors. Rather, it is the result of a dynamic interplay between cultural capital and an individual's ecological systems, which can foster psychological vulnerability—particularly among students lacking social and academic integration, as conceptualized by Tinto. (Tinto, 2012)

Furthermore, this article highlights the significance of protective factors, such as resilience and self-efficacy. It also underscores the roles of a supportive communication climate and empathetic communication between instructors and learners as vital mechanisms in fostering a sense of institutional belonging, which serves as a foundation for sustainable academic success and retention.

Keywords: Higher Education Student Attrition, Structural Dynamics, Psychological Factors, Empathetic Communication, Early Warning Systems (EWS)

บทนำ

ปรากฏการณ์การตกรอกของนักศึกษา (Student Dropout) ถือเป็นความท้าทายสำคัญของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลกในการแก้ไขวิกฤตนี้ เนื่องจากส่งผลกระทบโดยตรงในระดับบุคคลและความยั่งยืนของสถาบัน นอกจากนี้ในระดับมหภาคยังส่งผลกระทบต่อเรื่องทุนมนุษย์ (Human Capital) ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ โดยการตกรอกนำไปสู่การสูญเสียทั้งเงินทุนและเวลา การเข้าสู่ตลาดงานที่ล่าช้า และทำให้รัฐขาดรายได้การเก็บภาษีเงินได้จากแรงงานมนุษย์ (Abel & Deitz, 2014; กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566)

จากประสบการณ์การสอน และการบริหารการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความซับซ้อนของประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษา มีมากกว่าปัญหาทางวิชาการ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีสภาวะจิตใจเปราะบาง เช่น ปัจจัยทางชีวภาพ ร่างกาย ความเครียด และการจัดการทางอารมณ์ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ชีวิตและการเรียน ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายกลไกการตกออกผ่านกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และนวัตกรรมการป้องกันเชิงระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System: EWS) และกลยุทธ์การสื่อสารแบบสนับสนุน และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อประมวลและสังเคราะห์องค์ความรู้ เกี่ยวกับปัจจัยเชิงโครงสร้างและจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา
- 2) เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงสนับสนุน และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ เพื่อสร้างกลไกสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันเพื่อความสำเร็จทางการศึกษาที่ยั่งยืน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) และนวัตกรรมการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจสำหรับการป้องกันการตกออกของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพลวัตเชิงโครงสร้างและปัจจัยทางจิตวิทยาที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา
2. ได้กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจและบรรยากาศสนับสนุนเพื่อใช้เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างความผูกพันต่อสถาบันอย่างยั่งยืน
3. มีแนวทางในการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) และกลยุทธ์การสื่อสารเชิงรุกเพื่อลดอัตราการออกกลางคันอย่างเป็นระบบ

ขอบเขตการวิจัย

บทความปริทัศน์ฉบับนี้กำหนดขอบเขตการสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตกออกของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1. ขอบเขตด้านฐานรากเชิงโครงสร้างและระบบนิเวศ (Structural & Ecological Foundation) มุ่งเน้นการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภายนอกและต้นทุนทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเข้าถึงและการดำรงอยู่ของนักศึกษา ผ่านทฤษฎีสำคัญ ได้แก่
 - 1.1 ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) เพื่ออธิบายความเหลื่อมล้ำและสภาวะการเป็นคนนอกในระบบการศึกษา
 - 1.2 แบบจำลองระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยหลายระดับ ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงนโยบายมหภาค

1.3 กรอบแนวคิดปัจจัยผลักและดึง (Push-pull Factors) เพื่อจำแนกอุปสรรคและแรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจออกจากระบบ

2. ขอบเขตด้านกลไกทางจิตวิทยาและการบูรณาการ (Psychological & Integration Mechanisms) ครอบคลุมการวิเคราะห์ปัจจัยภายในตัวบุคคลและการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาประกอบด้วย

2.1 ทฤษฎีการบูรณาการของ Tinto เพื่ออธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางวิชาการและสังคม (Sense of Belonging)

2.2 ทฤษฎีปัญญาทางสังคม (Social Cognitive Theory) และ ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience Theory) เพื่อวิเคราะห์กลไกการรับรู้ความสามารถของตนเองและเกราะป้องกันทางอารมณ์เมื่อเผชิญสถานะวิกฤต

3. ขอบเขตด้านนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อความยั่งยืน (Communication Innovation for Sustainability) สังเคราะห์บทบาทของการสื่อสารในฐานะทางออกเชิงรุกเพื่อสร้างความยั่งยืนทางการศึกษาได้แก่

3.1 การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication) และ บรรยากาศการสื่อสารแบบสนับสนุน (Supportive Communication Climate) เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยทางจิตใจ

3.2 ทฤษฎีการจัดการความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน (AUM Theory) เพื่อลดช่องว่างและสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

4. แหล่งข้อมูลและระยะเวลา

การสังเคราะห์นี้รวบรวมข้อมูลจากบทความวิจัย วารสารวิชาการ และฐานข้อมูลระดับชาติ และระดับนานาชาติ ครอบคลุมวรรณกรรมตั้งแต่ทฤษฎีพื้นฐานจนถึงงานวิจัยร่วมสมัย (ค.ศ. 1961 - 2025) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ที่สอดคล้องกับบริบทอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน

นิยามศัพท์

1. การตกรอกของนักศึกษาอุดมศึกษา (Higher Education Student Attrition) หมายถึงการที่นักศึกษาพ้นจากสถานภาพการเป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรที่กำหนด
2. พลวัตเชิงโครงสร้าง (Structural Dynamics) หมายถึงความเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเชิงระบบในสถาบันอุดมศึกษา เช่น โครงสร้างหลักสูตร ระบบประเมินผล และอื่นๆ
3. ปัจจัยทางจิตวิทยา (Psychological Factors) หมายถึง ลักษณะด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการรับรู้ของนักศึกษา ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมปรับตัว และการเรียน หรือการออกจากระบบอุดมศึกษา
4. การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication) หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจความรู้สึก ผ่านการรับฟัง การตอบสนองด้วยความเข้าใจ
5. ระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning Systems (EWS)) หมายถึง แนวคิดหรือกลไกในการเฝ้าระวังและคาดการณ์ความเสี่ยงที่นักศึกษาอาจประสบปัญหาด้านการเรียนหรือมีแนวโน้มตกรอก

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การตกออกจากระบบการศึกษาไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลลัพธ์จากพลวัตระหว่างทุนทางวัฒนธรรม ระบบนิเวศรอบตัวบุคคล และปัจจัยผลักดันในชีวิตประจำวัน โดยสามารถวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีหลักดังนี้

1. ทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และการสืบทอดความได้เปรียบ
ของ Bourdieu (Passeron, 1977)

อธิบายว่า ความคาดหวังและบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมที่ครอบงำในระบบการศึกษาส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการจบการศึกษา โดยนักศึกษาที่มีวัฒนธรรมทางบ้านแตกต่างจากสถาบันมักเสียเปรียบ เช่น นักศึกษาชนชั้นกลางในเมืองที่มีกิจกรรมส่งเสริมความรู้ จะปรับตัวเข้ากับสถาบันที่ศึกษาอยู่ได้ดี

ในทางตรงกันข้าม นักศึกษากลุ่มเสียเปรียบ ที่มีวิถีชีวิตและความเชื่อแตกต่างออกไป มักจะรู้สึกว่าเป็น "คนนอก" (Outsider) ก่อให้เกิดความอึดอัด และตัดสินใจลาออกเพราะเข้ากับระบบไม่ได้ (Liljander, 2010)

จินดาพร อ่อนเกตุ และคณะ (๒๕๖๘) ศึกษาสถานการณ์การตกออกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่าเกรดเฉลี่ยของกลุ่มรายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวิชาแกน/เอก/บังคับ ส่งผลต่อออกจากระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษากลางคันของนักศึกษามากที่สุด นอกจากนี้พบว่า วุฒิการศึกษาและเกรดเฉลี่ยก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นมิติหนึ่งของทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางการศึกษาที่ส่งสมมาส่งผลต่อการตกออกของนักศึกษาเช่นกัน

2. ทฤษฎีระบบนิเวศ (Ecological Systems Theory) Bronfenbrenner (Gardezi et al., 2025)
เน้นย้ำถึงอิทธิพลหลายระดับที่มีต่อเส้นทางการเรียน ประกอบด้วย

2.1) Microsystem (ระบบจุลภาค) ความสัมพันธ์โดยตรง เช่น ปัญหาครอบครัว ที่ส่งผลต่อสถานะเศรษฐกิจในครัวเรือน เช่น พ่อแม่ตกงาน แยกทางกัน หรือเจ็บป่วย ทำให้ครอบครัวขาดรายได้ ส่งผลให้นักศึกษาขาดกำลังทรัพย์และต้องทำงานหาเงินควบคู่ไปกับการเรียน

2.2) Mesosystem (ระบบปฏิสัมพันธ์) การเชื่อมต่อระหว่างบ้านและมหาวิทยาลัย เช่น ผู้ปกครองที่ขาดประสบการณ์ในระดับอุดมศึกษา อาจไม่สามารถให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือเมื่อลูกหลานมีปัญหาทางวิชาการ หรือการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยได้

2.3) Exosystem (ระบบภายนอก) เหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบทางอ้อม เช่น โรงงานของผู้ปกครองปิดตัว ทำให้ครัวเรือนขาดรายได้ ระบบภายนอกเหล่านี้ ส่งผลในระดับครัวเรือน

2.4) Macrosystem (ระบบมหภาค) ค่านิยมและนโยบายระดับชาติ เช่น ความเชื่อที่ว่าเกิด

เป็นผู้หญิง ไม่ต้องเรียนมากต่อไปต้องแต่งงานไปดูแลครอบครัวของสามีแล้ว

2.5 Chronosystem (ระบบบริบททางเวลา) เหตุการณ์สำคัญตามช่วงเวลา เช่น ความขัดแย้งระหว่างประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลต่อนักศึกษาในพื้นที่ขัดแย้ง ทำให้ผู้ปกครองทำงานตามปกติไม่ได้ ซึ่งอาจมีผลต่อการเงินของนักศึกษา

3. กรอบแนวคิดปัจจัยผลักและปัจจัยดึง (Push-pull Factors Framework)

ปัจจัยผลัก (Push factors) เช่น การตั้งครุฑ ภาระในครอบครัว หรือแรงจูงใจต่ำ เป็นสิ่งที่บีบให้นักศึกษาต้องออกจากระบบ ส่วนปัจจัยดึง (Pull factors) เช่น การทำงานหาเงิน หรือการต้องดูแลญาติผู้ใหญ่ที่เจ็บป่วย เป็นสิ่งที่ดึงดูดนักศึกษาออกห่างจากการเรียน (Touzain, 2015)

4. ปัจจัยเชิงโครงสร้างและมิติเชิงเปรียบเทียบในบริบทไทย

มิติด้านเศรษฐกิจและสังคม (Socio-Economic Status: SES) ในประเทศไทยมีความซับซ้อน เนื่องจากระบบสวัสดิการยังไม่ครอบคลุมถึงระดับอุดมศึกษา แม้มีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) แต่ไม่ครอบคลุมรายจ่ายทั้งหมด นักศึกษาจากครอบครัวยากจนจึงมีโอกาสดูหลุดออกจากระบบสูงกว่าปกติเกือบสองเท่า (Mukhopadhyaya, 2005) โดยเฉพาะหลังวิกฤตเศรษฐกิจที่พบว่าอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาพุ่งสูงขึ้นเนื่องจากครอบครัวแบกรับค่าใช้จ่ายไม่ไหว (Adrogué & García de Fanelli, 2018; Boonlert & Ariyaarpakamol, 2023; Liljander, 2010; Vayachuta et al., 2016)

5. ปัจจัยทางจิตวิทยาและความยืดหยุ่นในการคงอยู่ในระบบการศึกษา สุขภาพจิตเป็นปัจจัยวิกฤตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกโดยสมัครใจ (Scott & Guan, 2024) ซึ่งวิเคราะห์ผ่านทฤษฎีหลักดังนี้

5.1) ทฤษฎีการบูรณาการของ Tinto (Tinto's Theory) (Tinto, 2012) เสนอว่าการคงอยู่ขึ้นอยู่กับ การบูรณาการใน 2 มิติ คือ การบูรณาการทางวิชาการ (Academic Integration) ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา และความพึงพอใจในหลักสูตร และ การบูรณาการทางสังคม (Social Integration) ความสัมพันธ์กับเพื่อน และ อาจารย์ หากนักศึกษารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ได้รับการยอมรับจากอาจารย์ และกลุ่มเพื่อน (Sense of Belonging) จะเกิดความมุ่งมั่นในการเรียนจนสำเร็จ (Handagoon, 2019; Khamcharoen, 2009) หากนักศึกษามีกลุ่มเพื่อนที่นักศึกษาต้องพึ่งพาทางใจในระดับสูงนอกสังคมมหาวิทยาลัย นักศึกษาอาจต้องการอยู่กับสังคมเพื่อนนอกมหาวิทยาลัย ทำให้หลุดจากการเรียนในมหาวิทยาลัยได้

5.2) ทฤษฎีปัญญาทางสังคม (Social Cognitive Theory) บทบาทของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ของ Bandura นักศึกษาที่เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองจะสามารถจัดการกับภาวะหมดไฟในการเรียน (Academic Burnout) ได้ดีกว่า ตรงกันข้ามกับผู้ที่ Self-efficacy ต่ำที่มักจะละทิ้งการเรียนเมื่อเผชิญอุปสรรค (Yantraprakorn et al., 2018)

5.3) ทฤษฎีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience Theory) กรอบแนวคิดของ Grotberg แบ่งความยืดหยุ่นเป็น 3 ด้าน ได้แก่ (Prinyaphol & Chongruksa, 2008)

5.3.1) I HAVE ทรัพยากรสนับสนุนภายนอก เช่น ครอบครัวที่ให้การกำลังใจ มีทุนทรัพย์ในการสนับสนุนการศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย หรือนักศึกษามีอาจารย์ที่ปรึกษาที่เข้าถึงได้ และมีกลุ่มเพื่อนที่ให้การช่วยเหลือ อะลุ่มอล่วย ไม่กดดันเกินไป

5.3.2) I AM พลังภายในตนเอง เช่น ความภาคภูมิใจในผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และมีความรับผิดชอบ

5.3.3) I CAN ทักษะทางสังคม เช่น การจัดการอารมณ์และการกล้าขอความช่วยเหลือจากเพื่อน และ อาจารย์ องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความเปราะบางทางจิตใจ ส่งให้การปรับตัวของนักศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Auttama et al., 2021)

6. นวัตกรรมสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication)

การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจหมายถึงความสามารถในการเข้าใจและตอบรับอารมณ์ของนักศึกษาเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย (Lémonie et al., 2016)

6.1) กลยุทธ์และผลกระทบของการสื่อสาร การฝึกทักษะ 5 ขั้นตอน (เปิดใจ สังเกต เข้าใจ สื่อสาร และลงมือทำ) และการใช้หลักการสื่อสารไม่รุนแรง (Nonviolent Communication) ช่วยสร้างความไว้วางใจ และพัฒนาการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Jaramillo et al., 2025) แม้ผลต่อผลการศึกษาอาจไม่ชัดเจนแต่ส่งผลชัดเจนต่ออารมณ์และแรงจูงใจ (Yasnita et al., 2025)

6.2) บรรยายการสื่อสารและ Sense of Belonging แนวคิด Supportive Communication Climate (Gibb, 1961) และทฤษฎี AUM ของ Gudykunst (Gudykunst, 2005) เน้นการสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อลดความวิตกกังวล (Anxiety) และความไม่แน่นอน (Uncertainty) โดยการส่งเสริมความตระหนักรู้ (Mindfulness) ในการสื่อสาร เช่น การเปลี่ยนจากการตัดสิน (Evaluation) เป็นการอธิบาย (Description) จะช่วยรักษาความปลอดภัยทางอารมณ์ของนักศึกษาได้

การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนในคณะวิชา ผ่านกระบวนการ Co-construction) และการใช้ทักษะ Social Decentering (Wimpenny, 2016) จะเปลี่ยนสถาบันจากพื้นที่แห่งการประเมินให้เป็น "พื้นที่แห่งความมั่นคงทางจิตใจ" ซึ่งช่วยลดพฤติกรรมถอนตัวและเสริมสร้างความอดทนต่อแรงกดดันทางวิชาการ (Academic Resilience)

Frisby (2010) อธิบายว่าการสื่อสารเพื่อการสนับสนุนเกี่ยวข้องกับเรื่องของพฤติกรรมทาง วัฒนธรรมและอวัจนภาษา ที่ใช้เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ โดยแบ่งออกได้เป็น 3 มิติ

1.) ด้านอารมณ์ 2.) ด้านการให้ข้อมูล และ 3.) ทางด้านสังคม (Frisby & Martin, 2010)

Burleson (2008 อ้างถึงใน อิติ เวียนศิริ. (2566) ได้ให้นิยามที่สำคัญว่า การสื่อสารเชิงสนับสนุน (Supportive Communication) คือ กระบวนการสื่อสารทั้งผ่านวัจนภาษา และอวัจนภาษา ที่เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤตทางอารมณ์ โดยมุ่งเน้นการให้ผู้รับสารมีความสามารถในการรับมือกับปัญหาได้ดีขึ้น (อिति เวียนศิริ, 2023)

แม้ว่า Burleson จะเน้นบทบาทของคุณภาพของสารและระดับของความสำคัญของอารมณ์และตัวตนของนักศึกษา (person-centeredness) เป็นหลัก การศึกษานี้จึงบูรณาการแนวคิดดังกล่าวเข้ากับทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม (social support theory) ซึ่งเสนอว่ามีการสนับสนุนหลายมิติ ได้แก่ การสนับสนุนด้านอารมณ์ (emotional support) การสนับสนุนด้านข้อมูล (informational support) และการสนับสนุนด้านการประเมิน (appraisal support) โดยแต่ละมิติทำหน้าที่สนับสนุนทางจิตวิทยา เพื่ออธิบายกลไกของการสื่อสารเชิงสนับสนุนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Jack Gibb (1961) กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศเชิงสนับสนุน (Supportive Climate) กรอบแนวคิดเรื่องบรรยากาศการสื่อสาร (communication climate) อธิบายว่าปฏิกิริยาของบุคคลในการสื่อสารขึ้นอยู่กับ “การรับรู้ถึงภัยคุกคาม” (perceived threat) ในสถานการณ์นั้น ๆ เมื่อผู้รับสารตีความว่าการสื่อสารมีลักษณะคุกคาม จะก่อให้เกิดภาวะการปกป้องตนเอง (defensiveness) ซึ่งลดทอนประสิทธิภาพของการเปิดรับข้อมูล ความไว้วางใจ และความร่วมมือ ในทางตรงกันข้าม หากผู้รับสารรับรู้ว่ามีภัยคุกคาม จะนำไปสู่บรรยากาศเชิงสนับสนุน (supportive climate) จะสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Gibb, 1961)

ในบริบทของการเรียนการสอน บรรยากาศการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (engagement) และการแสวงหาความช่วยเหลือ (help-seeking) ของนักศึกษา กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารรับรู้ถึงบรรยากาศแบบปกป้อง (defensive climate) มีแนวโน้มที่จะต้องการหลีกเลี่ยง ปิดกั้นการสื่อสาร และลดระดับความผูกพันต่อการเรียนรู้ ขณะที่บรรยากาศเชิงสนับสนุน (supportive climate) (Gibb, 1961)

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความปริทัศน์ฉบับนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพผ่าน การสังเคราะห์วรรณกรรมเชิงวิพากษ์ (Critical Literature Synthesis) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดำเนินการดังนี้:

1. กลยุทธ์การสืบค้นและคำสำคัญ (Search Strategy & Keywords) คณะผู้วิจัยดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลวิชาการระดับชาติและนานาชาติ โดยกำหนดคำสำคัญในการสืบค้นที่แบ่งตามมิติความเชี่ยวชาญของคณะผู้วิจัย ดังนี้

1.1) มิติเชิงโครงสร้างและระบบนิเวศ ประกอบไปด้วย การตกรอกของนักศึกษา (Student Attrition) ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ระบบนิเวศทางการศึกษา (Ecological Systems) และปัจจัยผลัก-ดึง (Push-pull Factors)

1.2) มิติทางจิตวิทยาและการบูรณาการ ประกอบไปด้วย ความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) แบบจำลองการบูรณาการของ Tinto (Tinto's Integration Model) และ ความเปราะบางทางจิตใจ (Psychological Vulnerability)

1.3) มิติการสื่อสารและนวัตกรรม ประกอบไปด้วย การสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication) บรรยากาศการสื่อสารแบบสนับสนุน (Supportive Communication Climate) และ ทฤษฎีการจัดการความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน (AUM Theory)

2. ขอบเขตและเกณฑ์การคัดเลือกวรรณกรรม

ผู้วิจัยคัดเลือกวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ในช่วงปี ค.ศ. 1961 ถึง 2026 เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของทฤษฎีตั้งแต่ระดับรากฐานจนถึงงานวิจัยร่วมสมัย โดยเน้นบทความที่สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของระบบอุดมศึกษาและพฤติกรรมผู้เรียนในปัจจุบัน

3. การวิเคราะห์และบูรณาการประสบการณ์ทำงานจริง (Expertise Integration)

ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยนำประสบการณ์จากการทำงานจริงในสายงานบริหารการศึกษา และการดูแลนักศึกษาของคณะผู้วิจัยทั้ง 4 ท่าน มาใช้ประเมินความสมเหตุสมผลของทฤษฎี

4. การสังเคราะห์และสร้างข้อเสนอเชิงแนวคิด

นำผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาและประสบการณ์จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาหลอมรวมเป็นข้อเสนอในการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System: EWS) ที่มุ่งเน้นการสร้าง "พื้นที่ความมั่นคงทางจิตใจ" เพื่อลดอัตราการต้อออกและส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

5. การสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Conceptual Development)

ผลจากการสังเคราะห์ทั้งหมดถูกนำมาหลอมรวมเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการสร้าง "ระบบนิเวศการสื่อสารแบบสนับสนุน และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ" เพื่อส่งเสริมความสำเร็จของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

การต้อออกของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาไม่ได้เป็นเพียงความล้มเหลวทางวิชาการรายบุคคลแต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางวัฒนธรรม (Bourdieu & Passeron, 1977) และระบบนิเวศรอบตัวบุคคล (Tinto, 2012) อย่างซับซ้อน จากการสังเคราะห์วรรณกรรมพบว่าอิทธิพลเชิงโครงสร้างในรูปแบบของทุนทางวัฒนธรรมส่งผลให้นักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างจากบรรทัดฐานของสถาบันเกิดความรู้สึกเป็นคนนอกและตัดสินใจถอนตัวจากระบบในที่สุด

ขณะที่ปัจจัยทางด้านระบบนิเวศทั้งในระดับจุลภาคจนถึงระดับมหภาค เช่น ปัญหาความเปราะบางทางเศรษฐกิจในครัวเรือน หรือความคิดให้ความสำคัญกับการทำงานมากกว่าการศึกษา ล้วนเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยดิ่งที่บีบคั้นให้นักศึกษาหลุดออกจากระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการป้องกันทางจิตวิทยา โดยเฉพาะความยืดหยุ่นทางจิตใจและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันความเปราะบางทางจิตใจและช่วยประคับประคองให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายทางการศึกษาตามแบบจำลองการบูรณาการของ Tinto (2012)

นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่านวัตกรรมการสื่อสารในรูปแบบของการสร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบสนับสนุน (Wimpenny, 2016) และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (Lémonie et al., 2016) เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันและความปลอดภัยทางจิตใจ

การสื่อสารเชิงสนับสนุนซึ่งครอบคลุมทั้งมิติด้านอารมณ์ การให้ข้อมูล และด้านสังคม จะช่วยบรรเทาความเจ็บปวดทางจิตใจและลดการรับรู้ถึงภัยคุกคามในสถานการณ์การเรียนรู้ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสื่อสารของผู้สอนจากการประเมินค่าเป็นการอธิบาย และจากการแสดงความเหนือกว่าเป็นการให้เกียรติในความเท่าเทียม

จะช่วยลดกำแพงความกังวลและส่งเสริมให้นักศึกษากล้าแสวงหาความช่วยเหลือเมื่อเผชิญวิกฤต (Wimpenny, 2016)

ข้อค้นพบทั้งหมดนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้าที่ผสานเอาการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจเข้าเป็นกลไกหลัก เพื่อเปลี่ยนสถานศึกษาจากพื้นที่แห่งการประเมินผลให้เป็นพื้นที่แห่งความมั่นคงทางจิตใจที่เอื้อต่อความสำเร็จของนักศึกษาทุกคนอย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมและกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปรากฏการณ์การตกออกของนักศึกษาอุดมศึกษาเป็นผลลัพธ์จากพลวัตที่ซับซ้อนและทับซ้อนกันในหลายมิติ โดยมีข้อสรุปที่สำคัญดังนี้

1. อิทธิพลเชิงโครงสร้างและระบบนิเวศ

การตกออกไม่ได้เป็นเพียงความล้มเหลวทางวิชาการรายบุคคล แต่ถูกหล่อหลอมด้วยทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และระบบนิเวศรอบตัว (Ecological Systems) ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงวิกฤตการณ์ระดับมหภาค หากนักศึกษาไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานของสถาบันได้ จะนำไปสู่สถานะความเป็น "คนนอก" และการถอนตัวจากระบบในที่สุด (Gardezi et al., 2025)

2. กลไกการป้องกันทางจิตวิทยา สุขภาพจิตและความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) ทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันที่สำคัญ โดยความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง (Self-efficacy) และการมีทรัพยากรสนับสนุนที่เข้าถึงได้ (I HAVE, I AM, I CAN) เป็นตัวแปรหลักที่ช่วยประคับประคองนักศึกษาในสถานะวิกฤต ให้ยังคงมีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายทางการศึกษาตามแบบจำลองการบูรณาการของ Tinto (2012)

3. นวัตกรรมสื่อสารในฐานะทางออกเชิงรุก การสร้างบรรยากาศการสื่อสารแบบสนับสนุน (Supportive Communication Climate) (Wimpenny, 2016) และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication) (Lémonie et al., 2016) ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ที่ทรงพลังที่สุดในการสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง (Sense of Belonging) และความปลอดภัยทางจิตใจ ซึ่งจะช่วยลดพฤติกรรมถอนตัวและเสริมสร้างความอดทนต่อแรงกดดันทางวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

ผลจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดชี้ให้เห็นว่า การตกออกของนักศึกษาอุดมศึกษาเป็นปรากฏการณ์ที่มีรากฐานมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและต้นทุนทางสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่อธิบายว่าสถาบันการศึกษามักสร้างบรรทัดฐานที่เอื้อต่อกลุ่มที่มีต้นทุนทางสังคมสูง ทำให้นักศึกษาที่มีภูมิหลังแตกต่างเกิดสถานะความแปลกแยกและกลายเป็น "คนนอก" ในระบบการศึกษา (Passeron, 1977) สถานะดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเมื่อเผชิญกับพลวัตในระบบนิเวศรอบตัว (Ecological Systems) โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจในครัวเรือนและการขาดประสบการณ์ระดับอุดมศึกษาของ

ผู้ปกครอง (Gardezi et al., 2025) ซึ่งถือเป็นปัจจัยผลักและปัจจัยดึง (Push-pull Factors) (Touzin, 2015) ซึ่งสำคัญในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม หัวใจสำคัญของการคงอยู่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกเพียงประการเดียว แต่ขึ้นอยู่กับ การบูรณาการทางจิตวิทยาตามโมเดลของ (Tinto, 2012) ซึ่งเน้นว่าความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง (Sense of Belonging) จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวิชาการของสถาบันได้สำเร็จ

การมีทรัพยากรสนับสนุนภายนอก (I HAVE) พลังภายในตนเอง (I AM) และทักษะทางสังคม (I CAN) ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience Theory) จึงเป็นเกราะป้องกันชั้นยอดที่ช่วยเปลี่ยน ความเครียดให้เป็นพลังในการปรับตัวและป้องกันภาวะเปราะบางทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Prinyaphol & Chongruksa, 2008)

ในมิติของการสื่อสารการสื่อสารเชิงสนับสนุน (Supportive Communication) Burleson (2008 อ้างถึงใน ธิติ เวียนศิริ (2566) และการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ (Empathetic Communication) (Lémonie et al., 2016) ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญในการบริหารจัดการความวิตกกังวลและความไม่แน่นอน (Anxiety/Uncertainty Management: AUM) ของนักศึกษา (Gudykunst, 2005) บรรยากาศการสื่อสาร แบบสนับสนุนตามแนวคิดของ Gibb (1961) ไม่ได้เป็นเพียงการสื่อสารทั่วไป แต่เป็นการสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่ ลดการรับรู้ถึงภัยคุกคามทางอารมณ์ (Perceived Threat) เมื่ออาจารย์ผู้สอนปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น ผู้ประเมินค่า (Evaluation) มาเป็นผู้อธิบายด้วยความเข้าใจ (Description) และเปลี่ยนจากการแสดงความ เหนือกว่า (Superiority) เป็นการให้เกียรติในความเท่าเทียม (Equality) จะช่วยลดสถานะการปกป้องตนเอง (Defensiveness) ของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประสบการณ์ทำงานจริงในฐานะผู้บริหารและคณาจารย์ของคณะผู้วิจัยยืนยันว่า กลไกการสื่อสารที่ ให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ บรรเทาความเจ็บปวดทางจิตใจและเปลี่ยนสถานศึกษาให้เป็นพื้นที่แห่ง ความองอาจได้ ดังนั้น ข้อเสนอเรื่องการพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System: EWS) ที่ บูรณาการนวัตกรรมการสื่อสารเชิงรุกจึงไม่ใช่เพียงการใช้ข้อมูลสถิติที่เป็นเพียงตัวเลขแต่เป็นการสร้างระบบ นิเวศแห่งความอาทรที่ตอบโจทย์การพัฒนาทุนมนุษย์และการรักษาจำนวนนักศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติ เพื่อป้องกันการตกออกอย่างยั่งยืน สถาบันควรยกเลิกการ มุ่งเน้นเพียงแก้ปัญหาที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ควรพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System: EWS) ที่สามารถระบุความเปราะบางทางจิตใจและสังคมเชิงรุก ควบคู่ไปกับการฝึกอบรม คณาจารย์และบุคลากรให้มีทักษะการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจ เพื่อเปลี่ยนสถานศึกษาจากพื้นที่แห่งการ ประเมินผล ให้เป็นพื้นที่แห่งความมั่นคงทางจิตใจที่เอื้อต่อความสำเร็จของนักศึกษา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต (Recommendations for Future Research) เพื่อให้ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์กรอบแนวคิดนี้เกิดผลในทางปฏิบัติ การวิจัยในระยะต่อไปควรขยายผลผ่านกระบวนการวิจัยเชิงประจักษ์โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิแบบไม่ระบุตัวตน (De-identified Registry Data Analysis) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลจริงจากสำนักทะเบียนและประมวลผล เพื่อวิเคราะห์ "ปัจจัยพยากรณ์เชิงระบบ" (Systemic Predictors) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนในภาคเรียนแรก (First-semester GPA) การเพิกถอนรายวิชา (W) และสถานะทางเศรษฐกิจของนักศึกษา เพื่อสร้างโมเดลทางสถิติที่มีความแม่นยำในการระบุกลุ่มเสี่ยง

2. การบูรณาการข้อมูลแบบพหุระดับ (Data Triangulation) การวิจัยในอนาคตควรเชื่อมโยงข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง (Triangulation) ทั้งข้อมูลทางวิชาการจากสำนักทะเบียนและประมวลผล และข้อมูลเชิงพฤติกรรม/สุขภาพจิตจากกองแนะแนว

3. การพัฒนานวัตกรรมระบบเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) มุ่งเน้นการสร้างและทดสอบประสิทธิภาพของระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) ที่ผสานเอาการสื่อสารเชิงเห็นอกเห็นใจเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบ โดยวัดผลจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราการคงอยู่ (Retention Rate) ของนักศึกษาในระยะยาว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2566 สถานการณ์นักเรียนยากจนพิเศษ. <https://www.eef.or.th/infographic-54653/>

จินดาพร อ่อนเกตุ, ฐัมภิกา ตันติสันติสม, พรหมเมศ วีระพันธ์, นรุตม์ บุตรพลอย กนกวรรณ เขียววัน และคมกริช กลิ่นอาจ. (๒๕๖๘). การทำนายปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออาการออกกลางคันของนักศึกษา โดยใช้เทคนิคดาต้า ไมน์ นิง กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, วารสารวิชาการคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ๒๐(๑), ๒๙-๓๗.

ธิดิ เวียนศิริ. (2023). การ สื่อสาร ของ นิสิต ระดับ บัณฑิต ศึกษา เพื่อ เอาชนะ อุปสรรค ระหว่าง กระบวนการ ทำ วิทยานิพนธ์.

ภาษาอังกฤษ

Abel, J. R., & Deitz, R. (2014). Do the benefits of college still outweigh the costs? *Current issues in economics and finance*, 20(3).

Adrogué, C., & García de Fanelli, A. (2018). Gaps in persistence under open-access and tuition-free public higher education policies.

- Auttama, N., Seangpraw, K., Ong-Artborirak, P., & Tonchoy, P. (2021). Factors associated with self-esteem, resilience, mental health, and psychological self-care among university students in Northern Thailand. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 1213–1221.
- Boonlert, R., & Ariyaarpakamol, N. (2023). Inequality of Opportunity in Wealth: Unpacking the Wealth Myth of Thailand. *Journal of Population & Social Studies*, 31.
- Frisby, B. N., & Martin, M. M. (2010). Instructor–student and student–student rapport in the classroom. *Communication education*, 59(2), 146–164.
- Gardezi, S., Cassidy, A., McNamara, G., O’Hara, J., & Brown, M. (2025). Effective practices for reducing underachievement and early school leaving: insights from successful learning environments. *Cogent Education*, 12(1), 2584918.
- Gibb, J. R. (1961). Defensive communication. *Journal of communication*, 11(3), 141–148.
- Gudykunst, W. B. (2005). An anxiety/uncertainty management (AUM) theory of effective communication: Making the mesh of the net finer.
- Handagoon, S. (2019). The influence of social support and student's self efficacy on academic engagement of undergraduate students mediated by sense of belonging and psychological distress.
- Jaramillo, M. A. O., Solano, A. M., & Joseph, F. (2025). Empathy in language teaching in higher Education. *Ciencia Latina: Revista Multidisciplinar*, 9(4), 1801–1815.
- Khamcharoen, P. (2009). *Academic and social integration in freshman year experiences: A case study at Prince of Songkla University, Hat Yai, Thailand*. Oklahoma State University.
- Lémonie, Y., Light, R., & Sarremejane, P. (2016). Teacher–student interaction, empathy and their influence on learning in swimming lessons. *Sport, Education and Society*, 21(8), 1249–1268.
- Liljander, J. P. (2010). DROP-OUT AS A MANIFESTATION OF REPRODUCTION DYNAMICS IN HIGHER EDUCATION. *Higher Education in Europe*, 20(1), 95–115.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1080/0379772960210109>
- Passeron, P. B. a. J.-C. (1977). *Reproduction in Education, Society and Culture* (R. Nice, Trans.). Sage Publications Ltd.

- Prinyaphol, P., & Chongruksa, D. (2008). Resilience of Higher Educational Students, the Human Spirit among Thai and Muslim Students. *Online Submission*.
- Scott, T., & Guan, W. (2024). Influences on Student Outcomes at Small Thai Private Universities. *SAGE Open*, 14(4), 21582440241301488.
- Tinto, V. (2012). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition*. University of Chicago press.
- Touzin, J. (2015). *Where's the Staying Power? Factors Influencing Dropping Out*. Among Black Students THE CITY UNIVERSITY OF NEW YORK]. https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1631&context=gc_etds
- Vayachuta, P., Ratana-Ubol, A., & Soopanyo, W. (2016). The study of 'out-of-school' children and youth situations for developing a lifelong education model for 'out-of-school' children and youth. SHS Web of Conferences,
- Wimpenny, K. (2016). Student engagement in higher education: theoretical perspectives and practical approaches for diverse populations. In: Taylor & Francis.
- Yantraprakorn, P., Darasawang, P., & Wiriyaakarn, P. (2018). Self-efficacy and online language learning: Causes of failure. *Journal of Language Teaching and Research*, 9(6), 1319–1329.
- Yasnita, Y., Hakam, A., and, C. P. T., & Tarigan, A. R. (2025). Empathetic communication: A new paradigm in classroom management. *Jurnal Civics: Media Kajian Kewarganegaraan*, 2(22), 447–460. <https://doi.org/https://doi.org/10.21831/jc.v22i2.85935>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาปี 2566 สถานการณ์นักเรียนยากจนพิเศษ. <https://www.eef.or.th/infographic-54653/>
- ธิดา เวียนศิริ. (2023). การสื่อสาร ของ นิสิต ระดับ บัณฑิต ศึกษา เพื่อ เอาชนะ อุปสรรค ระหว่าง กระบวนการ ทำ วิทยานิพนธ์.